

SERIEUZE AANDACHT VOOR DE JONGENSDIP

YOUNGWORKS

Geschreven door : Henno Oldenbeuving
Senior adviseur YoungWorks

Waar meisjes steeds beter presteren, zien we jongens relatief achterblijven. Er verschijnen documentaires, boeken en wetenschappelijke rapporten over de jongensdip. In de Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid van mei 2013 constateert Jet Bussemaker: 'We zien dat meisjes het in het onderwijs zoveel beter doen dan jongens, dat de jongens dreigen achterop te raken.' Het lijkt eindelijk serieus genomen te worden: jongens verdienen in het onderwijs extra aandacht.

Ikzelf maakte twintig jaar geleden als scholier de verwachtingen ook niet helemaal waar: na een hoge Cito-score deed ik er toch zes jaar over om mijn havo-diploma te halen. Met een 'pretpakket'. Mijn fascinatie voor de vraag waarom we jongens moeilijker kunnen motiveren voor het onderwijs is waarschijnlijk toen al geboren. De feiten liegen er niet om. 45 procent van de vwo-eindexamenkandidaten is man. En op de universiteiten studeren nu 6.000 meer vrouwelijke studenten dan mannen (terwijl er in Nederland iets meer mannen dan vrouwen zijn), zo schreef Trouw op 7 november. Jongens scoren wel hoger in andere statistieken. Driekwart van de 17.606 jongeren die in 2012 werden doorverwezen naar Bureau HALT zijn jongens. In 2.922 gevallen gaat het om doorverwijzingen via de Leerplichtambtenaar.

Niet alle jongens zijn gelijk, meisjes evenmin, maar er zijn verschillen. De basis hiervoor ligt waarschijnlijk deels in de hormoonhuishouding en de hersenontwikkeling. Verschillen worden ook veroorzaakt door maatschappelijke opvattingen die we al dan niet bewust hanteren. Jongens lijken echt een behoefte aan andere manieren van lesgeven te hebben.

In mijn trainingen en coachingstrajecten op middelbare scholen hebben ik het met docenten vaak over de volgende adviezen als het gaat om het lesgeven aan jongens. Ik deel ze met u.

1. Ontwikkel feeling voor sekseverschillen binnen de school

Práát over het onderwerp 'sekseverschillen en onderwijs'. Accepteer dat de jongens in de klas zich anders kunnen gedragen en probeer dat ook anders te duiden.

2. Wees verwachtingsvol naar jongens

Elke leerling wil gezien worden en niet alleen bekeken. Bij jongens is die behoefte aan bevestiging en vertrouwen dat het beter kan nog groter. Geef aan dat je er vertrouwen in hebt dat er met een andere aanpak meer in de leerling zit en dat je daar natuurlijk bij wilt helpen.

3. Heb begrip voor beweeglijkheid

Jongens willen meer bewegen (dingen aanraken, wiebelen) en dat is goed voor ze. Zo breken stresshormonen als adrenaline af. Dat vindt een leraar misschien lastig en op de vraag 'waarom ze bewegen' hebben de jongens geen antwoord! 'Uh, gewoon'. Maar ergernis en boze reacties versterken enkel de stress. Gebruik regelmatig actieve lesvormen waarbij staan en bewegen is toegestaan.

4. Bied duidelijke grenzen, maar mét ruimte voor experiment

Een klas vol volgzame leerlingen is niet realistisch. Pubers, en vooral jongens, moeten grenzen opzoeken om te groeien en te zoeken. De grote mond vraagt zeker om een correctie, een grens, maar wel eentje met een glimlach in gedachte, ferm en duidelijk.

5. Dwing jongens niet in het verkeerde format

In de hersenontwikkeling lopen jongens gemiddeld 1,5 jaar achter op meiden. Houd hier rekening mee. Geef jongens binnen het onderwijs meer afwisseling (kortere aandachtsboog). Faseer de taken en geef meer feedback in korte intervallen. Verleng gradueel zodat ze vaardigheden als 'uitstel van bevrediging', 'plannen' en 'organiseren'

geleidelijk leren. Jongens zijn ook minder talig dan meisjes. Stimuleer hun taalgevoel door voortdurende uitdaging en oefening; duidelijke directe feedback en herfrasering. Geef korte en heldere aanwijzingen.

6. Als 't klaar is is 't klaar

De frustratieboog loopt bij jongens vaak anders dan bij meisjes. Veel jongens kunnen in korte tijd heel boos of opgewonden raken. Ze gaan dan met deuren slaan of worden brutaal. Zo'n uitval kan ook net zo snel weer verdwijnen. Vraag niet om een gedragsverandering op de piek van zo'n fase maar gun jongens een time-out. Bespreek het voorval op een later moment en maak afspraken. En dan is het kláár. Neem dat woord 'klaar' ook heel serieus en geef jongens zo vertrouwen dat je weer op warme voet verder kan.

7. Probeer afgang te voorkomen

Jongens zijn heel gevoelig voor hun plek in de groep. Falen ervaren ze als gezichtsverlies. Probeer een publieke afgang daarom te voorkomen; dit geeft alleen maar weerstand en kan een 'schoolallergie' veroorzaken. En dan winnen andere interesses als voetbal en vrienden het uiteindelijk van school.

8. Intrinsieke motivatie extra belangrijk

Veel jongens zijn op zoek naar stimulerende beelden van mannelijkheid: Wat kan ik, wat wil, wat kan ik willen? Breng ze in contact met mannelijke rolmodellen en bespreek wat ze motiveert. Help ze met kiezen, nu en later in hun onderwijscarrière.

Jongens zijn 't

Historica Angela Crott publiceerde onlangs een boek waarin ze honderd jaar opvoedingsliteratuur analyseerde: 'Jongens zijn 't'⁽¹⁾. Hoe is door de decennia heen de beeldvorming over jongens en jongensgedrag veranderd? Vier jongenseigenschappen worden in de 171 boeken die ze bestudeerde steeds weer genoemd:

1. Baldadigheid of kattenkwaad;
2. Hoogmoed of grootspraak;
3. Ledigheid of luiheid;
4. Zwijgzaamheid of verlegenheid

Het zijn lastige eigenschappen voor de opvoeder en de maatschappij. Zo wordt jongensachtig gedrag vaak ervaren als problematisch gedrag. Crott ziet ook trends in het denken over jongens:

- Tot 1970 overheerst het 'boys will be boys'-discours: Jongens zijn nu eenmaal jongens.
- Na 1970 komt hier het 'failing school'-discours bij: het ligt aan de school.
- En vanaf 1980 het 'poor boys'-discours: het komt door de vele vrouwen, ofwel de feminisering van het onderwijs.
- Anno 2013 zoeken we antwoorden in een combinatie van deze drie discourses, in combinatie met nieuwe inzichten in hersenontwikkeling.

Testosteron en adrenaline, lastige hormonen voor het onderwijs

De testosterontoename bij jongens zorgt voor extra daadkracht. Als jongens bang, verdrietig of boos zijn, zullen ze eerder iets ondernemen dan bij de pakken neer te zitten. Jongens tonen dus impulsiever gedrag. Hoe oestrogeen bij meisjes de emoties beïnvloedt is niet helemaal duidelijk, maar ze reageren meestal fysiek passiever en denken en praten meer. Adrenaline is een soort stresshormoon. Bij een hoge adrenalinespiegel voel je angst. Activiteit zorgt ervoor dat adrenaline (en dus angst) weer afneemt. Andersom doet passiviteit de angst toenemen. De combinatie van veel adrenaline en weinig testosteron leidt tot passieve reacties (ook wel nice or victim-reacties genoemd), terwijl de combinatie van veel adrenaline en testosteron leidt tot actieve reacties (ook wel de fight or flight-reactie).

Leerstijlen^[2]

Jongensachtige leerstijlen zijn trial and error, uitdaging, competitie en directe feedback. De jongensachtige manier lijkt een beetje verloren te gaan in het huidige onderwijs. Let op! Dit betekent niet dat ze enkel zo aan het leren gezet moeten worden. Afwisseling is het devies. Kenmerken van meisjesachtige leerstijlen zijn: stap voor stap leren, veiligheid, samenwerken en 'Wat vind je er zelf van' feedback.

‘Jongensachtige’ leerstijl:

- **‘Trial and error’ of onderzoekend** (proberen en zien waar het schip strandt) Jongens zijn soms al begonnen zonder dat je ze alles uitgelegd hebt. Dit is kan zowel heel onhandig zijn als zeer assertief. Het kan ook leiden tot een zeer creatieve uitkomst. Geef soms ruimte aan dit onderzoek, maar wees ook wat strenger als dat dat niet gewenst is.
- **Uitdaging zoeken**
Jongens hebben de neiging om nieuwe dingen te willen proberen en lijken sneller verveeld. Zirk dus voor de nodige afwisseling. Zorg wel dat je een veilige plek biedt waar ze zich veilig voelen als er iets mis gegaan is. Stimuleer de uitdaging en wees een vangnet bij teleurstellingen.
- **Competitie zoeken** (ook de strijd aangaan met zichzelf (vergelijken met eerdere prestaties) kan gezien worden als competitie. Blijf jongens uitdagen meer uit zichzelf te halen.
- **Behoeftte aan directe feedback**
Jongens willen graag tijdens de opdracht weten of ze het goed doen of niet. Probeer ze dus ook te sturen tijdens het proces en de leeropbrengst schiet omhoog. Een open deur, maar doe dit wel opbouwend!

‘Meisjesachtige’ leerstijl:

- **Stap voor stap, met duidelijke instructie**
Meisjes hebben de neiging alles stapsgewijs aan te willen pakken. Ook willen ze graag alle informatie hebben voordat ze aan de slag kunnen/willen. Probeer hier dus bewust een keuze in te maken. Soms wil je ze namelijk ook wel uitdagen om het onderzoek aan te gaan.
- **Veiligheid**
Meisjes leren beter in een bekende situatie waar ze weten wat er van ze verwacht wordt. Bouw dus een goede band en vertrouwen op voordat je ze in het diepe gooit.
- **Samenwerken**
Meisjes werken over het algemeen liever samen dan jongens. Daag beide uit om met samenwerkopdrachten, maar ook met opdrachten die alleen uitgevoerd moeten worden.
- **‘Wat vind je er zelf van’ feedback**
In tegenstelling tot de directe feedback bij de jongens, vinden meisjes het fijn om er zelf over na te denken en een nieuwe keuze te maken aan de hand van reflectie. Wacht dus vaker af en praat er na de tijd samen nog eens over.
Leren gegarandeerd!

⁽¹⁾ ‘Jongens zijn ‘t. Van Pietje Bell tot probleemgeval’, Angela Crott, Atlas Contact, 2013.

⁽²⁾ Boys & girls, Strategieën voor het onderwijs aan jongens en meisjes in het VO. Michael Gurian, Kathy Stevens en Kelley King, Uitgever Jossey Bass, herziene editie, 2010.

